

Mgr Małgorzata Jaworska

Wyższa Szkoła Zarządzania i Bankowości
goskajaw@interia.pl

Dr Justyna Michniak-Szladerba

Wyższa Szkoła Zarządzania i Bankowości
j.michniak@wszib.edu.pl*

KODEKS ETYCZNY JAKO NARZĘDZIE KSZTAŁTOWANIA ZACHOWAŃ ETYCZNYCH W POZABANKOWYCH PODMIOTACH POŻYCZKOWYCH

Wprowadzenie

Kształtowanie zachowań etycznych pracowników w środowisku pracy jest postrzegane obecnie jako jedno z kluczowych zadań funkcji personalnej. W branżach, w których zaufanie instytucjonalne stanowi o sukcesie organizacji na rynku, orientacja na tworzenie i stosowanie narzędzi kształtujących zachowania etyczne pracowników wydaje się nieodzowna. Jest to szczególnie dostrzegane w przypadku pozabankowych podmiotów pożyczkowych, które, w przeciwieństwie do instytucji bankowych, nie są objęte ścisłym nadzorem ze strony organów państwa. Można więc wnioskować, że narzędzie takie jak kodeks etyczny będzie jednym z ważnych gwarantów etycznego postępowania pozabankowych podmiotów pożyczkowych i przyczyni się do budowania zaufania wobec tych podmiotów. Celem artykułu jest analiza stopnia wykorzystywania przez badane podmioty kodeksów etycznych oraz ich treści.

1. Kodeksy etyczne jako narzędzie kształtowania zachowań etycznych pracowników w środowisku pracy

Zachowania etyczne pracowników w środowisku pracy stały się tematem istotnym wraz ze zmieniającą się rolą funkcji personalnej. Jak podaje Lewicka, współczesne przedsiębiorstwa orientują się na realizację tak zwanej wysoko zaangażowanej funkcji personalnej¹. Jest to taka sytuacja, w której kluczowe jest przyciąganie do organizacji talentów, wspieranie innowacyjności oraz zatrzymywanie najlepszych pracowników. Elementy te nierozdzielnie łączą się z dbałością o satysfakcję z pracy pracowników, budowanie ich zaufania oraz

* Artykuł został przygotowany w oparciu o treść niepublikowanej pracy magisterskiej mgr Małgorzaty Jaworskiej, której promotorem była dr Justyna Michniak-Szladerba.

¹ D. Lewicka, (red). *Zapobieganie patologiom w organizacji. Rola funkcji personalnej*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa. 2014, s.122.

zaangażowania. Efektem jest zbudowanie wysokiej jakości środowiska pracy, wolnego od dysfunkcji, gdzie świadomie kształtuje się zachowania etyczne pracowników. Jak podaje Michniak w ramach działań funkcji personalnej w obszarze kształtowania zachowań etycznych pracowników można wymienić:

- prowadzenie działań diagnostycznych (np. badanie satysfakcji z pracy pracowników czy prowadzenie audytu etycznego) i implementacja płynących z nich wniosków;
- opracowanie i implementacja aktów normatywnych kształtujących zachowania etyczne w organizacji (np. kodeksu etycznego, procedury antymobbingowej czy wprowadzanie standardów ISO z zakresu postępowania etycznego);
- realizacja sprawiedliwych i przejrzystych praktyk personalnych;
- dbałość o zdrowie fizyczne i psychiczne pracowników poprzez: niwelowanie stresu w miejscu pracy oraz wprowadzanie programów równoważących życie osobiste z życiem zawodowym;
- budowanie relacji opartych na zaufaniu i wzajemnym szacunku zarówno na linii przełożony-pracownik, jak wśród pracowników;
- wspieranie standardów różnorodności².

Kodeks etyczny, będący jednym z powyżej wymienionych aktów normatywnych kształtujących zachowania etyczne, definiowany jest w literaturze jako dokument określający wartości podstawowe i oparte na nich standardy postępowania, które są związane z przedmiotem działalności organizacji i stosowane w odniesieniu do różnych grup interesariuszy³. Proces wdrażania kodeksu etycznego do organizacji Lewicka-Starzelecka określa mianem „instytucjonalizacji moralności” i pisze, że „do rozstrzygnięcia dylematów moralnych we współczesnych działaniach gospodarczych nie wystarczą uniwersalne zasady, wrażliwość, pragnienie czynienia dobra, chęć bycia uczciwym, ponieważ trzeba wiedzieć, na czym owo dobro czy uczciwość polegają w konkretnej, niejednokrotnie złożonej sytuacji.”⁴ W literaturze często podkreśla się ową konieczność praktycznego podejścia i precyzyjnego przedstawiania sytuacji o charakterze etycznym ze wskazaniem na pożądane wartości⁵. Jak

² J. Michniak, *Narzędzia kształtowania zachowań etycznych pracowników w zarządzaniu organizacją*, niepublikowana praca doktorska, Kraków 2015.

³ W. Gasparski (red.), *Biznes, etyka, odpowiedzialność: podręcznik*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2012, s.233.

⁴ A. Lewicka-Strzałecka, *Instytucjonalizacja moralności w działalności gospodarczej*, „Diametros” nr 6, 2005, s. 119 <https://www.diametros.iphils.uj.edu.pl/index.php/diametros/article/view/168> (data dostępu 06.01.2019).

⁵ Por. np. L. Zbiegień-Maciąg, (red.) *Nowe tendencje i wyzwania w zarządzaniu personelem*, Wolters Kluwer, Kraków 2006, s.208, A. Dusiński, *Zasady etycznego postępowania w firmie* [w:] W. Gasparski (red.), *Europejskie*

zauważa Kozera, kodeks może okazać się najbardziej użyteczny dla pracownika stojącego w obliczu dylematu moralnego⁶. Między innymi z tej przyczyny tak ważne jest zaangażowanie pracowników w tworzenie kodeksu etycznego, aktualizowanie jego treści oraz prowadzenie szkoleń w taki sposób, by narzędzie to mogło faktycznie służyć pracownikom przy wykonywaniu codziennych obowiązków⁷. Kluczowe jest także właściwe dopasowanie treści kodeksu etycznego do kultury dane organizacji⁸ oraz branży, w której działa.

Sektor finansowy boryka się zasadniczo z trzema obszarami, w których w praktyce działania pojawiają się problemy etyczne. Należą do nich: rynki finansowe, relacje instytucji z klientami oraz zarządzanie finansami. W kontekście rynków finansowych mówi się głównie o nieuczciwej konkurencji, nieuczciwych praktykach rynkowych czy też konflikcie interesów⁹. W obszarze relacji z klientem kluczowe stają się pojęcia zaufania i poufności, a także dbałość o właściwe zrozumienie przez klienta treści podpisywanych umów i ich konsekwencji. Ponadto, w tym obszarze mieści się rzetelne informowanie (również reklamowanie) o oferowanych produktach i usługach. W obszarze zarządzania finansami wymienia się: problem generowania zysku dla organizacji, przy jednoczesnej dbałości o interes klienta, problem ujawniania złego zachowania, a także uniezależnienie praktyk działania od kultur narodowych krajów, w których prowadzona jest działalność¹⁰.

Na przykładzie omawianego sektora wyraźnie można dostrzec, że kodeks etyczny powinien spełniać szereg funkcji, by móc skutecznie kształtować zachowania etyczne w wielu różnych obszarach. Do podstawowych funkcji kodeksu etycznego Hope zalicza funkcje: regulacyjną, opiniotwórczą oraz edukacyjną¹¹. Ich charakterystyki zostały zamieszczone na rysunku 1.

standardy etyki i społecznej odpowiedzialności biznesu, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Przedsiębiorczości i Zarządzania, Warszawa 2003, s. 171.

⁶ M. Kozera, *Etyka w praktyce życia gospodarczego*, „Studia Ekonomiczne”, nr 129, 2013, s. 251.

⁷ W. Leoński, *Kodeks etyczny jako instrument społecznej odpowiedzialności biznesu*, „Zeszyty Naukowe Politechniki Częstochowskiej: Zarządzanie”, nr 22, 2016, s. 259.

⁸ A. Lewicka-Strzłeczka, *Etyczne standardy firm i pracowników*, Wydawn. IFiS PAN, Warszawa 1999, s. 79.

⁹ I.D. Czechowska, *Zarys problematyki etyki finansów*, [w:] I.D. Czechowska (red.), *Etyka w relacjach instytucji finansowych z gospodarstwami domowymi*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2016, s. 38.

¹⁰ Tamże.

¹¹ E. Hope, *Rola kodeksów etycznych w procesie instytucjonalizacji etyki*, [w:] J. Kubka (red.), *Etyczne podstawy kultury biznesu*, Wydział Ekonomii i Zarządzania, Politechnika Gdańska, Gdańsk 2001, s.104.

Rysunek 1. Funkcje kodeksu etycznego

Funkcja regulacyjna

- Kodeks ma celu jasne sformułowanie wartości organizacji, czyli pokazanie tego, co najważniejsze w zachowaniu interesariuszy wewnętrznych. W kodeksie mogą się znaleźć proponowane zachowania, które są pożądane oraz lista działań niezgodnych z przedstawionymi wartościami. Poprzez tę funkcję, kodeksy etyczne zmierzają do wyeliminowania zachowań nieetycznych.

Funkcja opiniotwórcza

- Normy i standardy są efektem wspólnej pracy interesariuszy wewnętrznych nad kodeksem etycznym. Organizacja nie narzuca więc z góry norm postępowania, są one wynikiem przemyśleń i oczekiwań pracowników.

Funkcja edukacyjna

- Uczestnictwo w konstrukcji kodeksu etycznego, pozwalające na internalizację ujętych w nim wartości oraz sama jego lektura w sytuacjach występowania ryzyka o charakterze etycznym.

Źródło: opracowanie własne na podstawie E. Hope, *Rola kodeksów etycznych w procesie instytucjonalizacji etyki*, [w:] J. Kubka (red.), *Etyczne podstawy kultury biznesu*, Wydział Ekonomii i Zarządzania, Politechnika Gdańska, Gdańsk 2001, s.104.

Po wprowadzeniu kodeksu etycznego do praktyki działania organizacji, można spodziewać się, że jego stosowanie w znacznym stopniu przyczyni się do budowania zaufania wewnątrzorganizacyjnego ale także zwiększy wiarygodność organizacji wobec kontrahentów. Dla pracowników kodeks etyczny będzie stanowić punkt odniesienia w codziennej pracy oraz wsparcie w sytuacjach konfliktowych lub wątpliwych etycznie. Funkcjonowanie kodeksu etycznego pozwoli na szybszą i bardziej dokładną diagnozę dysfunkcji, a co za tym idzie przyczyni się do jej sprawniejszego wyeliminowania. Ponadto, kodeks etyczny niejednokrotnie zawiera zagadnienia dotyczące interesariuszy zewnętrznych oraz środowiska naturalnego, wspierając swoimi zapisami budowanie relacji opartych na zaufaniu ze społecznością lokalną¹².

2. Pozabankowe podmioty pożyczkowe

Podmioty udzielające kredytów i pożyczek to przede wszystkim banki i spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe (SKOK), objęte ustawowo nadzorem Komisji Nadzoru Finansowego. Do grupy podmiotów świadczących takie usługi zalicza się jednak jeszcze tak

¹² M. Jankowski, *Znaczenie kodeksów etycznych w procesie gospodarowania*, [w:] U. Zagórska-Jonszta, K. Nagel, (red.), *Współczesne problemy ekonomiczne. Wybrane zagadnienia teoretyczne a praktyka gospodarcza*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, Katowice 2013, s. 246-247; G. Polok, *Kodeksy etyczne jako jedno z narzędzi regulacji zachowań podmiotów rynkowych*, [w:] *Etyczny wymiar działalności gospodarczej: wybrane zagadnienia*, Studia Ekonomiczne/Akademia Ekonomiczna w Katowicach (35) 2005, s. 132-133.

zwane niebankowe instytucje pożyczkowe (lub parabanki). Pojęcie to jest definiowane na trzy sposoby:

- jako wszystkie instytucje finansowe, świadczące usługi podobne do bankowych. Takie ujęcie obejmuje także banki, gdyż w myśl tego pojęcia parabanki są pojęciem nadrzędnym;
- jako towarzystwa ubezpieczeniowe, hipermarkety obejmujące okresowe płatności od klientów czy instytucje mikropożyczkowe;
- jako instytucje, które chociaż gromadzą depozyty i udzielają kredytów, nie mają prawnego statusu banku¹³.

Do podstawowych cech odróżniających instytucje niebankowe od banków i SKOKów zalicza się: brak nadzoru ze strony Komisji Nadzoru Finansowego, brak ochrony przez Bankowy Fundusz Gwarancyjny, nie podleganie ustawie prawo bankowe, mniejszą kontrolę ze strony organów państwowych, zwiększone ryzyko utraty środków finansowych powierzonych przez klientów, brak przyjmowania środków depozytowych, brak prowadzenia rachunków banków, brak emitowania papierów wartościowych oraz posiadanie własnych środków finansowych¹⁴.

Niemniej jednak zarówno KNF, jaki i Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów, a także Polski Związek Instytucji Pożyczkowych (PZIP) podejmują działania mające na celu profilaktykę występowania zachowań nieetycznych ze strony tych instytucji niebankowych. Rolą KNF jest prowadzenie Rejestru Firm Pożyczkowych oraz wydawanie publicznych ostrzeżeń o podmiotach, których działalność budzi wątpliwości lub jest niezgodna z prawem. Ostrzeżenia dotyczą między innymi: naruszenia ustawy prawo bankowe (art. 171 – prowadzenie działalności bez zezwolenia), naruszenia ustawy o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych (art. 215 i 216 – używanie w reklamie nazw otwarty fundusz emerytalny i prowadzenie działalności bez zezwolenia), naruszenia ustawy o giełdach towarowych (art. 57 – prowadzenie działalności bez zezwolenia), naruszenia ustawy o usługach płatniczych (art. 150 i 151 – prowadzenie działalności nie będąc dostawcą, używanie nazwy instytucja płatnicza, zawieranie umów o usługę płatniczą nie będąc do tego uprawnionym)¹⁵.

¹³ W. Srokosz, *Instytucje parabankowe w Polsce*, Wolters Kluwer Polska sp. z o.o, Warszawa 2011.

¹⁴ Por. *Parabanki*, <https://pożyczkowy-portal.pl/nie-takie-parabanki-straszne-jak-je-maluja/> (data dostępu 01.04.2019); I. Ramus, *Obrót powszechny i gospodarczy. Problemy cywilnoprawne*, Wyd. A. Marszałek, Toruń 2014; W. Srokosz, *Instytucje parabankowe w Polsce*, Wolters Kluwer Polska sp. z o.o, Warszawa 2011.

¹⁵ Por. Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. *Prawo bankowe*, Dz. U. 1997 Nr 140 poz. 939., Ustawa z dnia 26 października 2000 r. *o giełdach towarowych*, Dz. U. 2000 Nr 103 poz. 1099, Ustawa z dnia 28 sierpnia 1997 r. *o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych*, Dz. U. 1997 Nr 139 poz. 934, Ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r. *o usługach płatniczych*, Dz. U. 2011 Nr 199 poz. 1175.

UOKiK prowadzi programy ochrony konsumentów przed nieuczciwymi praktykami niebankowych instytucji pożyczkowych oraz wydaje porady dla konsumentów dotyczące odróżniania pożyczek od kredytów, maksymalnego oprocentowania pożyczki, wypełniania weksli i czeków, brania kredytu przez Internet czy też opłat i prowizji jakie mogą pobierać instytucje¹⁶.

Polski Związek Instytucji Pożyczkowych, powstały w 2013 roku, zrzesza ponad 20 przedsiębiorców oraz więcej niż 50 serwisów największych instytucji pożyczkowych. Są to podmioty cechujące się dobrą reputacją, stosujące zasady odpowiedzialnego pożyczania i, jak wskazuje statut PZIP, prowadzący swoją działalność w sposób etyczny¹⁷. PZIP został powołany przede wszystkim po to, by móc reprezentować branżę w debacie publicznej oraz dbać o standardy etyczne, które stały się misją Związku, a poszanowanie interesu klientów i zasad uczciwej konkurencji jego głównymi celami¹⁸. Za sprawą PZIP powstał Kodeks Odpowiedzialnego Pożyczania dla instytucji pożyczkowych, będący zbiorem zasad, których powinna przestrzegać każda profesjonalna instytucja pożyczkowa. Kodeks opiera się na takich wartościach jak: odpowiedzialność, rzetelna informacja, szacunek, bezpieczeństwo, transparentność, uczciwość, innowacyjność¹⁹ i prezentuje między innymi filozofię działania, obowiązki instytucji niebankowych wobec klientów i pośredników, zasady udzielania i wplacania pożyczek, zasady windykacji oraz zasady prowadzenia reklamy. Aby przystąpić do związku należy: prowadzić działalność w branży pożyczkowej, zaakceptować statut związku, uzyskać rekomendacje zarządu, przejść weryfikację (w czasie której sprawdzane jest jak wyglądają wzorce umów, jaka jest opinia o firmie, jak przebiega proces reklamacji, czy prowadzone są praktyki niedozwolone skierowane przeciwko klientom lub konkurencji, czy były wystosowane ostrzeżenia KNF, czy udziela pożyczki ze środków własnych, czy przestrzega norm prawa, czy prowadzone są przeciwko firmie postępowania prokuratorskie itd.), zadeklarować stosowanie najwyższych praktyk biznesowych i etycznych, uzyskać jednomyślną zgodę dotychczasowych członków zwyczajnych²⁰.

Kontrola i nadzór nad niebankowymi instytucjami pożyczkowymi jest nie tylko tematem dyskusji publicznej, ale także wyraźną potrzebą konsumentów. W 2013 roku Urząd Ochrony

¹⁶ *Porady konsumenckie*, <https://www.uokik.gov.pl/szukaj.php?szukaj=po%BFyczki> (data dostępu 03.04.2019).

¹⁷ *Statut Polskiego Związku Instytucji Pożyczkowych*, <https://pzip.pl/statut> (data dostępu 03.04.2019).

¹⁸ Tamże (data dostępu 03.04.2019).

¹⁹ *Kodeks odpowiedzialnego pożyczania dla instytucji pożyczkowych* <https://static1.squarespace.com/static/51bf101ae4b010d205f86e84/t/5c3f3ac6f950b76b4a3bccd7/1547647687049/PROJEKT+KODEKSU+DOBRYC+H+PRAKTYK.pdf> (data dostępu 03.04.2019).

²⁰ Tamże (data dostępu 03.04.2019).

Konkurencji i Konsumentów, zaprezentował raport „Reklama parabanków. Raport z kontroli reklam pozabankowych instytucji finansowych oferujących pożyczki konsumentom” z którego wynika, że wprowadzanie konsumentów w błąd jest częstą praktyką niektórych instytucji niebankowych. Badania wskazały, że do najczęściej występujących nadużyć zalicza się: wskazywanie na brak konieczności badania zdolności kredytowej, prezentacja danych dotyczących kosztów pożyczki w sposób nieczytelny lub posługiwanie się certyfikatami, których danej instytucji nie przyznano, bądź je utraciła²¹.

Brak sformalizowanej kontroli i nadzoru może wiązać się z niższym zaufaniem potencjalnych klientów, jak również może prowadzić do częstszych nadużyć i występowania zachowań o charakterze nieetycznym ze strony omawianych instytucji. Wydaje się, że w takiej sytuacji orientacja w stronę wysokiej dbałości o przestrzeganie etyki działania jest właściwym rozwiązaniem.

3. Kodeks etyczny jako narzędzie kształtowania zachowań etycznych w pozabankowych podmiotach pożyczkowych - wyniki badań własnych

Celem badań, których wyniki prezentuje ten artykuł, była analiza kodeksów etycznych, jako narzędzia kształtowania zachowań etycznych pracowników w pozabankowych podmiotach pożyczkowych. Postawiono następujące pytania badawcze:

P1: Ile z badanych niebankowych instytucji pożyczkowych posiada kodeks etyczny?

P2: Jak zbudowane są kodeksy etyczne tworzone lub respektowane przez badane niebankowe instytucje pożyczkowe?

P3: Jakie wartości lub zasady prezentują badane kodeksy etyczne?

P4: Czy badane niebankowe instytucje pożyczkowe są członkami Polskiego Związku Instytucji Pożyczkowych?

P5: Czy badane niebankowe instytucje pożyczkowe stanowiły przedmiot zainteresowania ze strony Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów?

Zastosowano metodę badania dokumentów (kodeksów etycznych) realizowaną z wykorzystaniem dedykowanego kwestionariusza zawierającego kryteria analizy. Zbadano 20 celowo dobranych podmiotów. Dobór próby zakładał zbadanie kodeksów etycznych

²¹ *Reklama parabanków. Raport z kontroli reklam pozabankowych instytucji finansowych oferujących pożyczki konsumentom*, UOKiK, Poznań 2013.

podmiotów, które są wskazywane jako najpopularniejsze w ogólnodostępnych rankingach portali finansowych²² oraz wyróżniane za jakość obsługi i etykę działania²³.

Badania wykazały, że jedynie siedem z badanych podmiotów ma kodeks etyczny, z czego trzy z nich korzystają z tego samego dokumentu wytworzonego przez Konfederację Przedsiębiorstw Finansowych. Poza elementami ogólnymi (wstęp, zakończenie), badane kodeksy etyczne zawierają zestawienie wartości lub zasad wraz z ich opisem. Treść koncentruje się na charakterystyce świadczonych usług, jakości produktów oraz wyznaczonych zadań. Tabela 1 prezentuje zestawienie wartości lub zasad występujących w badanych kodeksach etycznych.

Tabela 1. Wartości lub zasady prezentowane w badanych kodeksach etycznych

Relacje z klientem	Wykonywana praca	Funkcjonowanie instytucji
przejrzystość	orientacja na cel	poszanowanie zasad uczciwej konkurencji
klient priorytetem	zgodność z prawem	przestrzeganie zasad etycznych
kultura osobista	przyjmowanie postaw etycznych	uwzględnienie oczekiwań pozostałych interesariuszy
ochrona klienta	podnoszenie jakości produktu	rzetelna reklama
poszanowanie godności	profesjonalizm	dążenie do rozwoju organizacji
poznanie potrzeb klientów	jakość usług	dbanie o środowisko
budowanie relacji długoterminowych	tworzenie czytelnych i zrozumiałych warunków umowy	przestrzeganie dobrych obyczajów kupieckich
szacunek	odpowiedzialność	
transparentność	Bezstronność	
unikanie konfliktu interesów	przejrzystość	
współdziałanie	uczciwość	
zaangażowanie	staranność	
zaufanie	bezpieczeństwo	
zwrotne informowanie	rzetelność	
	przedsiębiorczość	

Źródło: opracowano na podstawie badań własnych.

Badania wykazały, że dwanaście z badanych podmiotów jest członkami Polskiego Związku Instytucji Pożyczkowych. W czterech badanych podmiotach interweniował kilkakrotnie Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów. Były to interwencje z tytułu naruszenia dobrych praktyk. Najwięcej spraw toczonych było w związku z ochroną zbiorowych interesów konsumentów, w szczególności: wprowadzenie w błąd za pomocą środka masowego

²² Przykładowe rankingi pochodzące ze stron: www.chwilowkidlakazdego.pl; www.pozyczkaportal.pl; www.bezpiecznychwilowki.pl; www.rankingchilowek.pl (data dostępu 05.03.2019).

²³ Przykładowe rankingi pochodzące ze stron: www.bankier.pl; www.rynekfinansow.pl; www.polskabankowosc.pl (data dostępu 05.03.2019).

przekazu jakim jest reklama, niepodanie w umowie kredytu rzeczywistej stopy RRSO, nieudzielenie rzetelnej i prawdziwej informacji, niedozwolone postanowienia w umowie i nieadekwatna wysokość opłaty.

4. Podsumowanie - wnioski i kierunki dalszych badań

Wnioski z badań własnych wpisują się w tezę stawianą w innych pracach naukowych dotyczących tego obszaru²⁴. Kodeksy etyczne nie są popularnym narzędziem kształtowania zachowań etycznych w badanych organizacjach, a poziom ogólności prezentowanych treści w nieznacznym stopniu przyczynia się do faktycznego kształtowania zachowań etycznych pracowników. Można postawić hipotezę, że skuteczniejszym narzędziem mógłby być zestaw szczegółowych wytycznych, dedykowany danej organizacji, z uwzględnieniem jej charakteru - wielkości, branży, kultury, stylu zarządzania. Przewiduje się, że taki zestaw stanowiłby dla pracowników dobry punkt odniesienia w wykonywaniu codziennych zadań w sposób zgodny z zasadami etyki organizacji. Nie ulega wątpliwości, że sprawne działanie kodeksów etycznych w branży instytucji pozabankowych mogłoby skłonić szerszą grupę potencjalnych klientów do zaufania tym instytucjom. Teza ta otwiera sposobność do przeprowadzenia dodatkowych badań w tym obszarze.

Literatura

- [1] Dusiński A., *Zasady etycznego postępowania w firmie [w:] Europejskie standardy etyki i społecznej odpowiedzialności biznesu*, Gasparski W. (red.), Wydawnictwo Wyższej Szkoły Przedsiębiorczości i Zarządzania, Warszawa 2003.
- [2] Gasparski W. (red.), *Biznes, etyka, odpowiedzialność: podręcznik*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2012.
- [3] Hope E., *Rola kodeksów etycznych w procesie instytucjonalizacji etyki*, [w:] Kubka J. (red.), *Etyczne podstawy kultury biznesu*, Wydział Ekonomii i Zarządzania, Politechnika Gdańska, Gdańsk 2001.
- [4] *Kodeks odpowiedzialnego pożyczania dla instytucji pożyczkowych* <https://static1.squarespace.com/static/51bf101ae4b010d205f86e84/t/5c3f3ac6f950b76b4a3bccd7/1547647687049/PROJEKT+KODEKSU+DOBRYCH+PRAKTYK.pdf>
- [5] Lewicka D. (red.), *Zapobieganie patologiom w organizacji. Rola funkcji personalnej*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2014.

²⁴ Por. np. J. Michniak, *Narzędzia kształtowania zachowań etycznych pracowników w zarządzaniu organizacją* - niepublikowana praca doktorska, Kraków 2015.

- [6] Lewicka-Strzałecka A., *Instytucjonalizacja moralności w działalności gospodarczej*, „Diametros” nr 6 2005, <https://www.diametros.iphils.uj.edu.pl/index.php/diametros/article/view/168>.
- [7] Lewicka-Strzałecka A., *Etyczne standardy firm i pracowników*, Wydawn. IFiS PAN, Warszawa 1999.
- [8] Michniak J., *Narzędzia kształtowania zachowań etycznych pracowników w zarządzaniu organizacją*, niepublikowana praca doktorska, Kraków 2015.
- [9] *Parabanki*, <https://pozyczkowy-portal.pl/nie-takie-parabanki-straszne-jak-jemaluja/>
- [10] Ramus I., *Obrót powszechny i gospodarczy. Problemy cywilnoprawne*, Wyd. A. Marszałek, Toruń 2014.
- [11] *Reklama parabanków. Raport z kontroli reklam pozabankowych instytucji finansowych oferujących pożyczki konsumentom*”, UOKiK, Poznań 2013.
- [12] *Porady konsumenckie*, <https://www.uokik.gov.pl/szukaj.php?szukaj=po%BFyczki>.
- [13] Srokosz W., *Instytucje parabankowe w Polsce*, Wolters Kluwer Polska sp. z o.o, Warszawa 2011.
- [14] *Statut Polskiego Związku Instytucji Pożyczkowych*, dostępny na <https://pzip.pl/statut>.
- [15] Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. *Prawo bankowe*, Dz. U. 1997 Nr 140 poz. 939.
- [16] Ustawa z dnia 26 października 2000 r. *o giełdach towarowych*, Dz. U. 2000 Nr 103 poz. 1099.
- [17] Ustawa z dnia 28 sierpnia 1997 r. *o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych*, Dz. U. 1997 Nr 139 poz. 934.
- [18] Ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r. *o usługach płatniczych*, Dz. U. 2011 Nr 199 poz. 1175.
- [19] www.chwilowkidlakazdego.pl
- [20] www.pozyczkaportal.pl
- [21] www.bezpiecznychwilowki.pl
- [22] www.rankingchilowek.pl
- [23] www.bankier.pl
- [24] www.rynekfinansow.pl
- [25] www.polskabankowosc.pl
- [26] Zbiegień-Maciąg L. (red.), *Nowe tendencje i wyzwania w zarządzaniu personelem*, Wolters Kluwer, Kraków 2006.

Streszczenie

Artykuł porusza kwestię kształtowania zachowań etycznych poprzez stosowanie w praktyce działania organizacji kodeksów etycznych. Badaniami objęto wybrane pozabankowe instytucje pożyczkowe. Instytucje te nie podlegają ścisłemu nadzorowi ze strony organów państwa, a co za tym idzie istnieje podejrzenie, że występowanie zachowań nieetycznych w obszarze ich działalności może pojawiać się częściej niż w przypadku ściśle nadzorowanych instytucji bankowych. Instytucje pozabankowe mogą jednak budować zaufanie interesariuszy w oparciu o prawidłowo przygotowane i właściwie stosowane kodeksy etyczne. Jak pokazały przedstawione w artykule wyniki badań, nie jest to częsta praktyka.